

HOẠT ĐỘNG HỖ TRỢ VỐN ĐỂ KHỞI NGHIỆP - TIẾP CẬN DƯỚI GÓC ĐỘ QUYỀN CỦA THANH NIÊN VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ PHÁP LÝ ĐẶT RA¹

PHẠM THỊ GIANG THU *

PHẠM VĂN TUYỀN **

Tóm tắt: Việc hoàn chỉnh khung pháp lý về hoạt động hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp là vấn đề cấp thiết để đáp ứng yêu cầu của thực tiễn. Hoạt động hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp xuất phát và hình thành từ quyền của thanh niên. Bài viết tiếp cận việc hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp dưới góc độ quyền của thanh niên, đánh giá, phân tích ban đầu quy định về hỗ trợ vốn để thanh niên khởi nghiệp; từ đó đề xuất các giải pháp pháp lý để thực thi quyền tiếp cận vốn để khởi nghiệp của thanh niên.

Từ khoá: Vốn khởi nghiệp; hỗ trợ vốn; quyền của thanh niên; điều kiện; ưu đãi vay vốn

Nhận bài: 11/7/2022

Hoàn thành biên tập: 29/11/2022

Duyệt đăng: 29/11/2022

ACTIVITIES SUPPORTING CAPITAL FOR START-UPS - ACCESS UNDER THE PERSPECTIVE OF YOUNG PEOPLE'S RIGHTS AND RELEVANT LEGAL ISSUES

Abstract: The completion of the law on capital support activities for youth start-ups is an urgent matter to meet practical requirements. Funding activities for youth start-ups originate and are formed from the rights of young people. Accordingly, the article approaches capital support for young people to start a business from the perspective of youth's rights, evaluates and analyzes the initial regulations on capital support for youth start-ups; thereby proposing legal opinions to enforce youth's right to access capital to start a business.

Keywords: Start-up capital; capital support; youth's rights; conditions; loan incentives

Received: July 11th, 2022; Editing completed: Nov 29th, 2022; Accepted for publication: Nov 29th, 2022

1. Đặt vấn đề

Trước tiên, chúng tôi xác định nội dung chính của việc hỗ trợ vốn của thanh niên để khởi nghiệp bao gồm: 1) việc được hỗ trợ

vốn để hoạt động kinh doanh của thanh niên là quyền con người và quyền công dân được pháp luật quy định; 2) quyền được hỗ trợ vốn để hoạt động kinh doanh của thanh niên phát sinh và phụ thuộc vào hoạt động đầu tư sử dụng vốn; 3) việc hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp là chức năng, nhiệm vụ của các đơn vị cấp vốn được luật hoá².

* Phó Giáo sư, Tiến sĩ, Trường Đại học Luật Hà Nội

E-mail: giangthu@hlu.edu.vn

** Thạc sĩ, Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam

E-mail: tuyenpv.ho@vietcombank.com.vn

¹ Nghiên cứu này được thực hiện trong khuôn khổ Đề tài khoa học cấp Bộ "Hoàn thiện pháp luật hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp", Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, 2022.

² Phạm Thị Giang Thu & Phạm Văn Tuyền (2022), "Hoạt động hỗ trợ vốn để khởi nghiệp - Tiếp cận dưới góc độ quyền của thanh niên và những vấn đề

Xã hội hiện đại phát sinh một số vấn đề cần được quan tâm, điển hình là việc thực thi chính sách hỗ trợ phát triển kinh tế nhằm cải thiện đời sống dành cho cá nhân và nhóm cá nhân gặp khó khăn tài chính. Việc hỗ trợ vốn để công dân phát triển kinh tế có thể thông qua nhiều hình thức như tài trợ không hoàn lại hoặc cho vay ưu đãi về điều kiện vay để tạo đà cho công dân khởi nghiệp.

Khởi nghiệp rõ ràng là cơ hội của bất kỳ ai, để kiếm sống và để khẳng định khả năng của mình, với tư cách là một thực thể. Thanh niên với góc độ cá nhân hay góc độ một lực lượng cũng có cơ hội như vậy. Mặt khác, nhu cầu vốn và nhu cầu lập nghiệp ở mức cao trên nền tảng thể chất thuận lợi khiến thanh niên chịu tác động từ chính sách khởi nghiệp hiển nhiên lớn hơn nhiều so với nhóm công dân ở độ tuổi khác (độ tuổi trẻ hơn thì không đủ năng lực và chưa có nhu cầu lập nghiệp, độ tuổi cao hơn thì thể chất, hoài bão có thể đã giảm sút).

Bài viết đề cập vấn đề khởi nghiệp của thanh niên, cơ hội tiếp cận vốn khi khởi nghiệp của thanh niên từ góc độ quyền của thanh niên. Theo đó, cơ hội được hỗ trợ vốn của thanh niên cần được coi là loại quyền quan trọng. Vì vậy, xác định mức độ tiếp cận quyền có vốn của thanh niên về cơ sở pháp lý đã đầy đủ hay còn khó khăn hoặc chưa rõ ràng là những nội dung cần xem xét toàn diện. Trường hợp còn khó khăn thì xử lý thế

nào để giải quyết phù hợp? Nếu còn khó khăn do tính mạo hiểm của đầu tư cho khởi nghiệp, cần có cơ hội tiếp cận nào đối với các nguồn quỹ đầu tư mạo hiểm để vừa đáp ứng cơ hội thực hiện quyền của thanh niên, đồng thời thoả mãn mục tiêu đầu tư của quỹ. Bên cạnh xác định tiếp cận vốn của thanh niên để khởi nghiệp như một loại quyền, việc xác định mối quan hệ của loại quyền này với các hoạt động đầu tư góp vốn là cần thiết. Mối quan hệ này dường như không tương thích giữa hai nhóm chủ thể có nhu cầu vốn ưu đãi và chủ thể có năng lực tiếp vốn vì mục tiêu lợi nhuận. Những khó khăn đó, nếu coi là nút thắt, vậy cần gỡ thế nào cho phù hợp? Để xử lý vấn đề này ở góc độ pháp lý, những nguyên tắc khác nhau được xác định, xây dựng, tạo cơ sở thực hiện. Có thể chỉ ra những nguyên tắc như công bằng, cơ hội tiếp cận như nhau đối với nhóm chủ thể là thanh niên, cân bằng lợi ích của thanh niên và người tiếp vốn, cân bằng giữa cơ hội và rủi ro, cần được ấn định dưới hình thức là nguyên tắc pháp lý trong văn bản quy phạm pháp luật. Bên cạnh những yếu tố để tiếp cận được vốn, những vấn đề có liên quan cũng cần được cân nhắc quy định và thực hiện, chẳng hạn như quy định về chuẩn mực xử lý rủi ro, kiểm soát rủi ro trong suốt quá trình tiếp vốn và thu hồi vốn, quá trình khởi nghiệp và chuyển đổi.

Một nội dung khác cần được xác lập, ở góc độ tiếp cận vốn dựa trên quyền của thanh niên, đó là xác định được thẩm quyền của đơn vị cấp vốn nhằm đảm bảo quá trình sử dụng vốn hiệu quả.

pháp lý đặt ra”, *Ki yếu Hội thảo khoa học “Thanh niên khởi nghiệp - Những vấn đề lý luận pháp luật về hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp và một số gợi mở”*, Trường Đại học Luật Hà Nội, tháng 6, tr. 17 - 25.

2. Cơ sở hình thành quyền được hỗ trợ vốn để khởi nghiệp của thanh niên Việt Nam

Pháp luật Việt Nam cũng như pháp luật các nước hiện nay đều có quy định về quyền được hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp. Tuy nhiên, quy định về hỗ trợ vốn của ngân hàng thương mại cho thanh niên khởi nghiệp trong Luật Thanh niên năm 2020 chưa thực sự đi vào đời sống dẫn tới thanh niên thiếu hụt. Vì vậy, cần làm rõ cơ sở hình thành quyền được hỗ trợ vốn để khởi nghiệp của thanh niên trên cả phương diện lí luận và thực tiễn.

Quyền được hỗ trợ vốn để khởi nghiệp của thanh niên nằm trong nội dung quyền phát triển được hiến pháp và pháp luật quy định. Chính sách hỗ trợ vốn để thanh niên khởi nghiệp phát sinh từ việc xây dựng cơ chế quyền phát triển của thanh niên. Phát triển là quá trình toàn diện về chính trị, văn hoá, xã hội và kinh tế nhằm cải thiện liên tục, vững chắc sự phồn vinh của toàn thể dân chúng và của mọi cá nhân, dựa trên sự tham gia có ý nghĩa tự do và tích cực của họ vào sự phát triển và vào việc phân phối một cách công bằng những lợi ích phát sinh từ sự phát triển đó. Cơ sở hình thành quyền được tiếp cận vốn để khởi nghiệp của thanh niên Việt Nam xác định như sau:

Một là, xuất phát từ bản chất quyền được hỗ trợ vốn để thanh niên khởi nghiệp là một phần của quyền con người, thuộc nhóm quyền phát triển nên hiển nhiên cần được pháp luật bảo hộ. Theo quan niệm của Liên hợp quốc về quyền phát triển một cách tổng thể: “Quyền phát triển là một quyền con người không thể chia cắt, xuất phát từ ý nghĩa của quyền đó, mọi người và mọi dân

tộc đều có quyền được tham gia vào, đóng góp cho và hưởng thụ thành quả từ sự phát triển về kinh tế, xã hội, văn hoá và chính trị, trong đó mọi quyền con người và các tự do cơ bản cần phải được thực hiện một cách đầy đủ. Quyền con người được phát triển cũng nhắc tới việc thực hiện một cách đầy đủ quyền tự quyết của các dân tộc, theo các điều khoản có liên quan của cả hai công ước quốc tế cơ bản về quyền con người bao gồm việc thực hiện chủ quyền đầy đủ và không thể chia cắt của họ đối với các nguồn tài nguyên thiên nhiên của mình”³. Liên hợp quốc luôn khẳng định quyền phát triển là quyền con người, thiết lập trên cơ sở những mục đích và nguyên tắc của Hiến chương Liên hợp quốc liên quan tới thành tựu của hợp tác quốc tế trong việc giải quyết các vấn đề quốc tế trên các lĩnh vực nhân đạo, văn hoá, xã hội và kinh tế, để thúc đẩy, khuyến khích việc tôn trọng các quyền và tự do cơ bản cho tất cả mọi người, không phân biệt về chủng tộc, giới tính, ngôn ngữ hay tôn giáo. Như vậy, Liên hợp quốc xác định quyền phát triển là quyền con người bao hàm quyền nội dung được hỗ trợ vốn khởi nghiệp cho thanh niên. Do đó, quyền hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp được nhìn nhận là quyền hiển nhiên, vốn có của mỗi thể nhân, vì vậy pháp luật quốc tế và pháp luật các nước tôn trọng, ghi nhận để tăng tính thực thi dưới hình thức bảo vệ quyền luật định.

³ Tuyên bố về quyền phát triển năm 1986 được Đại hội đồng Liên hợp quốc thông qua theo Nghị quyết 41/128 ngày 04/12/1986, <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Linh-vuc-khac/Tuyen-bo-ve-quyen-phat-trien-1986-275833.aspx>, truy cập 15/11/2022.

Hai là, quyền được hỗ trợ vốn để thanh niên khởi nghiệp là nội dung của quyền phát triển được quy định tại Hiến pháp qua các thời kì. Điều 3 Hiến pháp năm 2013 quy định: “*Nhà nước bảo vệ và bảo đảm quyền con người, quyền công dân; thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, mọi người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện*”. Nhấn mạnh việc quan tâm quyền phát triển của thanh niên, Hiến pháp năm 2013 quy định: “*Thanh niên được Nhà nước, gia đình và xã hội tạo điều kiện học tập, lao động, giải trí, phát triển thể lực, trí tuệ, bồi dưỡng đạo đức, truyền thống dân tộc, ý thức công dân; đi đầu trong công cuộc lao động sáng tạo và bảo vệ Tổ quốc*” (Điều 37). Như vậy, nội dung hỗ trợ vốn để thanh niên khởi nghiệp là quyền cơ bản của công dân được hiến định. Việc các văn bản ở cấp độ luật và dưới luật quy định cụ thể hoá quyền hiến định về phát triển của công dân thông qua chính sách cho vay hỗ trợ thanh niên khởi nghiệp là có căn cứ và là nhiệm vụ đương nhiên của cơ quan lập pháp.

Ba là, quyền được hỗ trợ vốn để thanh niên khởi nghiệp do thực tiễn xã hội xã hội, đòi hỏi luật hoá. Việc được hỗ trợ vốn là nội dung quan trọng bậc nhất của quyền phát triển của thanh niên trong thời đại kinh tế phát triển nhanh, chất lượng đời sống nhân dân được nâng cao. Bên cạnh đó, chính sách xóa đói giảm nghèo, phát triển kinh tế toàn diện trong dân được phổ cập, ghi nhận trong chính sách của Đảng, Nhà nước và các chủ thể khác. Thực tiễn chứng minh sự phát triển

kinh tế tạo ra cạnh tranh gay gắt giữa các thành viên độc lập về lợi ích trong xã hội, tạo môi trường người nắm giữ nhiều vốn ngày càng giàu thêm do chiếm lĩnh được cơ hội đầu tư sinh lợi và ngược lại, những người không sở hữu vốn, thiếu vốn sẽ khó khăn, không tiếp cận được cơ hội đầu tư phát triển. Điều này làm tăng khoảng cách chênh lệch giàu nghèo, mất công bằng xã hội.

Vốn là yếu tố buộc phải có để thanh niên bắt đầu mọi hoạt động kinh tế, đặc biệt thanh niên được xem là chủ thể “bắt đầu từ vạch xuất phát” chưa có tài sản để gia nhập thị trường, tạo ra của cải nuôi sống bản thân và gây dựng sự nghiệp. Trước thực trạng xã hội còn nặng tư tưởng “buôn tài không bằng dài vốn” gây áp lực cho thanh niên vì họ dù nắm giữ thế mạnh về trí tuệ nổi trội nhưng yếu thế về vốn, cũng vì thế mà họ mất cơ hội “làm ăn” trong sản xuất kinh doanh, dễ tổn thương và bị nhóm chủ thể chiếm lĩnh vốn lấn át mọi mặt. Việc thanh niên không có vốn buộc phải chấp nhận tham gia quan hệ lao động thuần tuý và từ bỏ việc phát huy năng lực sản xuất kinh doanh, từ đó họ lệ thuộc vào chủ sử dụng lao động. Từ nhận thức đó đặt ra nhu cầu nhà làm luật nhìn nhận vai trò của pháp luật một cách toàn diện, ghi nhận quyền được hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp rõ ràng trong văn bản quy phạm pháp luật để không vướng mắc trong quá trình thực thi. Để đáp ứng yêu cầu thực tiễn và tính tương đồng tích cực với pháp luật các nước, pháp luật Việt Nam gần đây đã bước đầu ghi nhận quy định về quyền được hỗ trợ vốn/tiếp vốn để khởi nghiệp của thanh niên.

Bên cạnh những lập luận về việc cần ghi nhận bằng pháp luật quyền tiếp cận vốn của thanh niên khi khởi nghiệp, một vấn đề khác cũng cần được đặt ra là trách nhiệm của xã hội, các chủ thể quyền lực tồn tại trong xã hội một nghĩa vụ tương ứng đối với thanh niên. Có thể có ý kiến cho rằng thanh niên cũng giống như các chủ thể tham gia khởi nghiệp khác, như vậy có cần đặt ra việc hỗ trợ vốn khi khởi nghiệp của thanh niên là một loại quyền hay không, tuy nhiên đây là loại quyền cần có đảm bảo thực hiện. Việc đảm bảo thực hiện quyền này có thể là: xác định được trách nhiệm từ các chủ thể có năng lực tài chính (đầu tiên và trước hết là các quỹ tài chính, các tổ chức tín dụng, xác định được nguồn tài chính), cách thức thực hiện hỗ trợ, biện pháp giám sát việc sử dụng nguồn tài chính... Những nội dung nêu trên cần được ghi nhận và đảm bảo thực hiện trên cơ sở có quy định pháp luật cụ thể.

3. Thực trạng quy định của pháp luật hiện hành về quyền được hỗ trợ vốn để khởi nghiệp của thanh niên Việt Nam

Xuất phát từ bản chất quyền được hỗ trợ vốn để khởi nghiệp của thanh niên là quyền con người mang tính toàn cầu và tính thời đại, pháp luật Việt Nam dần hình thành các hành lang pháp lí để tạo điều kiện cho thanh niên phát triển.

Văn bản pháp luật về thanh niên đầu tiên tại Việt Nam là Luật Thanh niên năm 2005, được thay thế bởi Luật Thanh niên năm 2020. Trước đây, Luật Thanh niên năm 2005 chưa định hình chính sách hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp, chỉ manh nha một số quy định về hỗ trợ thanh niên thuộc hộ

nghèo có hoàn cảnh khó khăn trong học tập và hoạt động khoa học, công nghệ (Điều 17) và trong lao động (Điều 18) để tham gia thực hiện chính sách xoá đói giảm nghèo. Tại Luật Thanh niên năm 2020, thuật ngữ “khởi nghiệp” và “ưu đãi vay vốn” cho thanh niên lần đầu được ghi nhận. Như vậy, theo dòng chảy của sự phát triển kinh tế, xã hội, pháp luật Việt Nam đã có sự thay đổi tích cực, tiến bộ khi bổ sung chính sách hỗ trợ ưu đãi cho thanh niên khởi nghiệp khi cơ chế hỗ trợ khởi nghiệp (start-up) tại các nước trên thế giới đã được phổ cập từ năm 2008⁴ và nhu cầu ưu đãi vay vốn để thực hiện chính sách phát triển thanh niên là vấn đề thiết thực, được đông đảo thanh niên quan tâm.

Điều 3 Hiến pháp năm 2013 quy định: Nhà nước bảo vệ và bảo đảm quyền con người, quyền công dân; thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, mọi người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện. Nhấn mạnh việc quan tâm quyền phát triển của thanh niên, Hiến pháp năm 2013 quy định: “*Thanh niên được Nhà nước, gia đình và xã hội tạo điều kiện học tập, lao động, giải trí, phát triển thể lực, trí tuệ, bồi dưỡng đạo đức, truyền thống dân tộc, ý thức công dân; đi đầu trong công cuộc lao động sáng tạo và bảo vệ Tổ quốc*” (Điều 37).

Pháp luật xây dựng chính sách hỗ trợ vốn cho thanh niên xuất phát từ hai cơ sở: 1) coi trọng việc phát huy tầm quan trọng của

⁴ Hà My (2020), *Những startup Mỹ có ảnh hưởng nhất thập kỉ qua*, <https://nhadautu.vn/nhung-start-up-my-co-anh-huong-nhat-thap-ky-qua-d32196.html>, truy cập 08/7/2022.

thanh niên với quốc gia: thanh niên là lực lượng xã hội to lớn, xung kích, sáng tạo, đi đầu trong công cuộc đổi mới, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa; có vai trò quan trọng trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, hội nhập quốc tế và xây dựng chủ nghĩa xã hội (Điều 4 Luật Thanh niên năm 2020); 2) thực hiện chính sách công bằng cho thanh niên để giảm thiểu tiêu cực của sự phân hoá giàu nghèo giữa các vùng miền, tầng lớp xã hội (Điều 5, Điều 17 Luật Thanh niên năm 2020).

Trên cơ sở quy định của Điều 37 Hiến pháp năm 2013, Điều 5 Luật Thanh niên năm 2020 đã quy định nguyên tắc bảo đảm thực hiện quyền, nghĩa vụ của thanh niên và chính sách của Nhà nước đối với thanh niên; công nhận và bảo đảm thực hiện quyền, nghĩa vụ của thanh niên; không phân biệt về giới, trình độ, tín ngưỡng; tạo điều kiện để thanh niên thực hiện quyền, nghĩa vụ của mình hướng tới bảo đảm mục tiêu phát triển thanh niên; tôn trọng, lắng nghe ý kiến, nguyện vọng của thanh niên... và xử lý nghiêm minh tổ chức, cá nhân không thực hiện hoặc thực hiện không đúng chức trách được giao.

Theo nguyên tắc tạo điều kiện mọi mặt để thực hiện mục tiêu phát triển, phát huy năng lực của thanh niên, Điều 6 Luật Thanh niên năm 2020 quy định nguồn lực thực hiện chính sách của Nhà nước đối với thanh niên: “1. Nhà nước bảo đảm nguồn lực để xây dựng và tổ chức thực hiện chính sách, đối với thanh niên theo quy định của pháp luật; 2. Nguồn tài chính bảo đảm thực hiện chính sách đối với thanh niên gồm ngân

sách nhà nước; các khoản ủng hộ, viện trợ, tài trợ và đóng góp hợp pháp khác của tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân trong nước và nước ngoài”.

Nhận thức về tầm quan trọng chính sách tạo điều kiện hỗ trợ sự phát triển của thanh niên, Luật Thanh niên năm 2020 quy định đồng bộ 11 chính sách ghi nhận tương ứng các cơ chế tạo điều kiện thuận lợi để thanh niên phát triển (Điều 16 đến Điều 25) thuộc các lĩnh vực học tập và nghiên cứu khoa học (Điều 16); lao động, việc làm (Điều 17); khởi nghiệp (Điều 18) lần đầu được khẳng định...

Trong 11 chính sách nêu trên, Luật Thanh niên năm 2020 quy định về tạo điều kiện ưu đãi cho vay đối với thanh niên khởi nghiệp:

1) Tạo điều kiện cho thanh niên được vay vốn ưu đãi từ Quỹ quốc gia về việc làm và nguồn tín dụng hợp pháp khác để tự tạo việc làm, phát triển sản xuất, kinh doanh (Điều 17);

2) Ưu đãi vay vốn từ các tổ chức tín dụng theo quy định của pháp luật; khuyến khích thành lập quỹ khởi nghiệp cho thanh niên theo quy định của pháp luật (Điều 18);

3) Quyền cá nhân hoặc nhóm cá nhân là thanh niên tiếp cận vốn đầu tư trực tiếp của các quỹ đầu tư mạo hiểm, nhà đầu tư mạo hiểm hay các nhà đầu tư khác để hình thành/bổ sung nguồn vốn chủ sở hữu của thanh niên với mô hình kinh doanh phù hợp. (theo Luật Doanh nghiệp, Luật Doanh nghiệp vừa và nhỏ, Luật Hợp tác xã);

4) Quyền của thanh niên được hỗ trợ vốn thông qua các khoản ưu đãi thuế hoặc với giai đoạn hiện nay, là những khoản giãn/hoãn thực hiện các khoản thuế phải nộp

và các nghĩa vụ tài chính bắt buộc khác (như các khoản tiền bảo hiểm xã hội cho người lao động, tiền đóng bảo hiểm y tế bắt buộc). Cách thức này hướng tới nguồn tài chính để lại tốt nhất cho thanh niên nhằm thực hiện quyền kinh doanh, quyền thể hiện ý tưởng của mình để đáp ứng nhu cầu của bản thân và phục vụ xã hội;

5) Quyền được tiếp cận vốn/hỗ trợ vốn

Từ những quy định trên, có thể đánh giá, pháp luật Việt Nam hiện hành quy định thanh niên được hỗ trợ vốn để khởi nghiệp thông qua nhiều con đường khác nhau. Đối với kênh huy động vốn vay, có hai luồng chính gồm vay vốn ưu đãi từ Quỹ Quốc gia về việc làm và nguồn vốn tín dụng. Đối với kênh huy động vốn sở hữu chủ, có hai luồng chính gồm huy động từ các quan hệ đầu tư trực tiếp thông qua mối quan hệ của chính người cần vốn (quan hệ thân quen góp vốn) hoặc thông qua môi trường nhất định (gọi vốn sở hữu chủ từ cộng đồng hoặc từ các quỹ đầu tư mạo hiểm, quỹ đầu tư thiên thần hoặc từ các nhà đầu tư mạo hiểm).

Ở góc độ tạo cơ sở pháp lý cho việc tiếp cận vốn vay, có thể đánh giá ban đầu như sau: 1) ngoài các quy định mang tính chất đề cập tới ưu đãi vay vốn của thanh niên khởi nghiệp theo Luật Thanh niên năm 2020, tới thời điểm hiện tại chưa có văn bản quy phạm pháp luật hướng dẫn quy định chương trình, điều kiện, thủ tục vay ưu đãi đối với thanh niên khởi nghiệp dẫn tới thiếu vắng cơ sở pháp lý thực thi quyền được vay vốn khởi nghiệp của thanh niên. 2) ở góc độ tạo cơ hội cho thanh niên thực hiện quyền tiếp cận vốn

chủ sở hữu để khởi nghiệp, có thể đánh giá: Luật Doanh nghiệp, đặc biệt là Luật Doanh nghiệp vừa và nhỏ đã tạo cơ sở pháp lý cho các hoạt động khởi đầu kinh doanh (khởi nghiệp), ngầm hiểu trong đó có thanh niên. Tuy nhiên, với đặc điểm của “thanh niên khởi nghiệp”, nhiều quy định tại các luật này khó có điều kiện để hiện thực hoá.

Như phân tích tại mục 2, quyền được hỗ trợ vốn để khởi nghiệp của thanh niên là quyền con người và không thể thiếu để thanh niên có cơ hội phát triển. Đối chiếu về lí luận như phân tích tại mục 1 và mục 2 nêu trên với văn bản pháp luật hiện hành có thể thấy: 1) pháp luật chưa quy định việc hỗ trợ vốn để hoạt động kinh doanh của thanh niên để thực hiện quyền con người; 2) thiếu quy định về tiêu chí xác định hoạt động đầu tư sử dụng vốn cần được hỗ trợ vốn và cơ chế đào tạo năng lực sử dụng vốn hiệu quả cho thanh niên; 3) chưa xác định việc hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp là chức năng, nhiệm vụ của các đơn vị có năng lực cấp vốn.

4. Vấn đề pháp lý đặt ra cho thanh niên thực hiện quyền tiếp cận vốn để khởi nghiệp

Luật Thanh niên năm 2020 quy định về tạo điều kiện ưu đãi cho vay đối với thanh niên khởi nghiệp từ Quỹ quốc gia về việc làm và các tổ chức tín dụng. Tới thời điểm hiện tại, chưa có văn bản hướng dẫn chi tiết nên chưa có cơ sở để thực hiện quyền của thanh niên được vay khởi nghiệp từ chủ thể có năng lực tiếp vốn là các ngân hàng thương mại. Thực tế, một số địa phương đã phối hợp với Ngân hàng Chính sách xã hội hỗ trợ thanh niên khởi nghiệp được vay ưu

đã sản xuất nông nghiệp, tuy nhiên mức tiền còn thấp (43 triệu đồng/người)⁵.

Việc chưa có văn bản hướng dẫn về đối tượng cho vay, điều kiện, đặc tính sản phẩm vay và trách nhiệm của các ngân hàng trong việc cho thanh niên vay khởi nghiệp - điều kiện quan trọng nhất để thực thi chính sách hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp tại Điều 18 Luật Thanh niên dẫn tới các ngân hàng thương mại không có cơ sở triển khai và từ chối cho thanh niên vay.

Trong khuôn khổ đề tài khoa học cấp Bộ⁶, nhóm tác giả đã tiến hành khảo sát các chủ thể có năng lực tiếp vốn là Ngân hàng TMCP Ngoại thương, Ngân hàng TMCP Đầu tư phát triển Việt Nam, Ngân hàng TMCP Công thương Việt Nam, Ngân hàng Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Việt Nam, Ngân hàng TMCP Quân đội, Ngân hàng TMCP Quốc tế, SeaBank. Kết quả khảo sát cho thấy nhiều cán bộ ngân hàng không nắm được nội dung cho vay khởi nghiệp, các ngân hàng thương mại lớn không ban hành chính sách sản phẩm cho thanh niên, đối với thanh niên khởi nghiệp lại càng không có. Bên có vốn không cho vay nếu không có tài sản bảo đảm vì không có quy định pháp luật cho ngân hàng cho vay dưới chuẩn theo Điều 7 Thông tư số 39/2016/TT-NHNN về cho vay đối với khách hàng. Câu trả lời thường thấy từ việc phỏng vấn trực

tiếp của nhóm tác giả với cán bộ tín dụng là: “cho vay cho giới trẻ không bảo đảm rủi ro, cho vay để kinh doanh không thành, nợ xấu nảy sinh, không giải trình được với cơ quan thanh tra giám sát. Luật Các tổ chức tín dụng quy định rõ cho vay không bảo đảm thì người cho vay phải tự chịu trách nhiệm nếu thất thoát vốn mà chưa có hướng dẫn, dù biết cho thanh niên vay là rất cần nhưng rủi ro với cán bộ nên không thể cho vay được”. Như vậy, có thể thấy pháp luật về hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp chưa thực sự đi vào đời sống do quy định pháp luật như phân tích tại mục 3 nêu trên, do đó chưa đảm bảo mục tiêu bảo vệ và thúc đẩy quyền phát triển của con người tại Tuyên bố về quyền phát triển năm 1986 được Đại hội đồng Liên hợp quốc thông qua ngày 04/12/1986 và Hiến pháp Việt Nam năm 2013. Chính sách ngân hàng thương mại hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp được quy định tại Điều 18 Luật Thanh niên năm 2020 chưa được triển khai trên thực tế, mới chỉ là vấn đề lí thuyết.

Việc chưa có đủ nguồn vốn sở hữu chủ và các nguồn tài chính hợp pháp khác cho hoạt động khởi nghiệp, thiết nghĩ liên quan đến sự đa dạng các hình thức đánh giá và hỗ trợ vốn góp, ưu đãi tài chính cho thanh niên thông qua môi trường pháp lí cụ thể: quy định cụ thể về nhiệm vụ của Quỹ hỗ trợ thanh niên khởi nghiệp theo Luật Thanh niên (có hỗ trợ để hình thành vốn góp hay không), có cho phép áp dụng các điều kiện đặc thù cho việc gọi thêm vốn chủ sở hữu trong quá trình thanh niên khởi nghiệp hay không? Những vấn đề này chưa có quy định cụ thể.

(Xem tiếp trang 44)

⁵ Quốc Việt (2022), *Nguồn vốn ưu đãi giúp thanh niên khởi nghiệp*, <https://tuyenquang.dcs.vn/DetailView/0118/4/Nguồn-von-uu-dai-giup-thanh-nien-khoi-nghiep.html>, truy cập 08/7/2022.

⁶ Đề tài khoa học cấp Bộ: “Hoàn thiện pháp luật hỗ trợ vốn cho thanh niên khởi nghiệp”, Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, 2022.